

WADNIEMENSKI

KURIER POLSKI

Orzeszkowej 13 tel. 166
 Redakcja otwarta od 12-11-0
 Administracja - 10-11-0
 Prenumerata miesięczna zł. 4.
 z odnośnieniem i przes. poczt. 4 zł. 50 gr.

N° 133 Rok I.
GRODNO
 niedziela 14 grudnia 1924 r.

OGŁOSZENIA: Za 1 wiersz m/m za tekstem 20 gr. Drobnio za wyraz 10 gr. Dla poszukujących pracy 5 gr. za wyraz. Miesięczne p/g umowy. Dla ogłoszeń układ stronicy 8-mi szpaltowy. Każda nowa podwyżka taryfy, ogłoszona w nagłówku, obowiązuje wszystkie już przyjęte zamówienia bez uprzedniego zawiadomienia.

Kino **LIRA** Gwóźdź sezonu! Królowa ekranu! **POLA NEGRI** Przepyszna wystawa! Kolosalny przegląd mód!

Kino **Saturn** **Na jasnym brzegu** sztuka na tle noweli H. Sienkiewicza w 6 akt w wykonaniu artystów polskich scen warszawskich. Anons: Wkrótce wspaniałe kino dramat „Chłopi” nieśmiertelne dzieło Wł. St. Reymonta

Znaczenie radu w świetle najnowszych badań naukowych

W pogoni za zdobyciem tajemnic przyrody, ludzkość co pewien okres czasu wydaje geniuszów, którzy swymi genialnymi pomysłami czy odkryciami wyprowadzają naukę na nowe tory.

Po długich próbach alchemików otrzymania złota z jakiegokolwiek bądź innego ciała, przez dodanie mu odpowiednich własności, — po próbach, które do rezultatów pozytywnych nie doprowadziły, zjawia się na horyzoncie wiedzy chemicznej nowy pogląd, wypowiedziany przez Roberta Boyle'a, irlandczyka, w końcu XVII-go wieku, iż wszystkie ciała można rozbić na pierwiastki które już same rozkładają się nie dają, natomiast z nich wszystkie nam znane ciała złożyć można przez odpowiednie operacje chemiczne.

Pogląd ten miał znaczenie epokowe, albowiem przyczynił się do zerwania z tradycją alchemików, zwracając wysiłki badaczy naukowych ku poznawaniu własności ciał złożonych i pierwiastków, z których się pierwsze składają.

Jednak dopiero w sto lat później, przy końcu XVIII-go stulecia wielki uczyony francuski Lavoisier dał nowoczesne podstawy nauce chemii, oparte na prawie zachowania materji, t. j., iż nic w naturze nie ginie i nic się nie tworzy, obserwujemy zaś tylko przemianę rodzajów materji. Dając do skarbnicy wiedzy ludzkiej to cenne prawo zachowania materji, Lavoisier oparł je na swojej teorii spalania, przyczem wykazał obecność tlenu w powietrzu i wyjaśnił, na czem polega proces oddychania.

Od niego dopiero zaczyna się pochód tryumfalny rozwoju chemii poprzez cały wiek dziewiętnasty. Wiedza chemiczna zatacza coraz szersze widnokręgi z szybkością wprost nieprawdopodobną: każdy miesiąc, tydzień, wreszcie dzień każdy przynosi odkrycie nowych pierwiastków lub związków. Ten

rozwój chemji wpłynął ogromnie na rozwinięcie przemysłu rolnictwa i medycyny, a jednocześnie pogłębił wiadomości nasze o właściwościach materji.

Wraz z rozwojem chemji czystej, badania zjawisk fizycznych doprowadzają do coraz ciekawszych rezultatów.

W roku 1896 Crookes zauważył, iż prąd elektryczny, przechodząc między biegunami wtopionymi w rurkę szklaną o bardzo niskim wewnątrz ciśnieniu gazu (0,1—0,01 mm. słupa rtęci), powoduje świecenie ścianki szklanej, leżącej naprzeciw bieguna ujemnego t. zw. katody.

Świecenie ścianki szklanej trwa nawet po przerwaniu prądu elektrycznego. Zjawisko to, nazywane się fosforescencją, wywołane jest biegnięciami z zawrotną szybkością od katody po linii prostej „promieniami katodowymi”, mającymi własność minimalnych rozmiarów cząstek materjalnych, opatrzonych ładunkiem ujemnej elektryczności.

W kilka lat później (1895 r.), Roentgen zupełnie przypadkowo zauważył, iż promienie katodowe, uderzając o przeszkodę w postaci bieguna dodatniego względnie antykady, wywołują w tym ciele nowy rodzaj promieniowania. Promienie, wydzielające się wówczas z antykady, mają wyjątkową zdolność przenikania nie tylko przez powietrze, ale i przez ciała stałe i nieprzezroczyste.

Promienie Roentgena wywołują silną fosforescencję nie tylko szkła, ale w szczególności fosforescencję siarczku, cynku i platynocjanku baru; te zaś ostatnie wysyłają promienie, które przenikają mogą przez czarny papier i działają przezeń na kliszę fotograficzną.

Uczyony francuski Henri Becquerel na podstawie odkryć Roentgena zaczął badać różne substancje fosforujące wskutek uprzedniego

naświetlania ich promieniami słonecznymi. Między innymi zjawiska mi Becquerel zauważył, iż sole pierwiastka uranu posiadają szczególną własność wydzielania promieni, działających na kliszę fotograficzną nawet wówczas, gdy uprzednio nie podlegały naświetlaniu. W celu głębszego zbadania tych własności Becquerel zaproponował studjującą w tym czasie w Paryżu pannę Skłodowską, jako temat do pracy doktorskiej: zbadanie rupa uranowych. A była to w r. 1896-ym.

Już w pierwszym roku badań tych pani Skłodowska zauważyła, iż ruda uranowa, zwana smolistą, pochodząca z doliny joachimskiej w Czechach, posiada własność promieniowania prawie czterokrotnie silniejszą, aniżeli czysty metaliczny uran, pomimo, że ruda zawiera w sobie zaledwie 46% uranu. I stąd pani Skłodowska wyprowadziła doniosły wniosek, że ruda ta musi zawierać w sobie ciała jeszcze silniej promieniujące niż uran.

Tutaj dopiero zaczęła się długa, żmudna praca pani Skłodowskiej. Curie wraz z jej mężem nad wydzieleniem z rudy smolistej ciała, posiadającego tak silne własności promieniowania. Metodami analizy chemicznej i przez kilkakrotną krystalizację doszła pani Skłodowska-Curie w roku 1898-ym do preparatu, posiadającego własność promieniowania w stopniu 100 000 razy silniejszym, niż uran. W lipcu tegoż roku doszła do odkrycia pierwiastka promieniotwórczego, który nazwała Polonium, a w grudniu otrzymała ciało, wydzielające kilka milionów razy więcej promieni, niż uran i nazwała go Radium.

Cały świat zainteresował się odkryciem tego dziwnego, cudownego metalu o niezwykłych własnościach.

A własności pierwiastka tego okazały się następujące: rad świeci samorzutnie, w ciemności można czytać, wodząc preparatem radu po papierze drukowanym; pod wpływem radu niektóre ciała świecą; djament pod wpływem radu błyszczy kolorami tęczy, wskutek czego odróżnić go można od djamen-

tów fałszywych; rad posiada zaw sze temperaturę od 3 do 5° C. wyższą od temperatury otoczenia; działa na płytę fotograficzną, owiniętą w czarny papier, lub schowaną w drewnianej kasecie; otaczające go powietrze czym dobrym przewodnikiem elektryczności; wywiera silny wpływ fizjologiczny: przyłożony do czoła rad, zamknięty nawet w pudełku metalowym, siatkówka oka zamkniętego wyczuwa obecność światła; to samo wyczuwają ślepi, o ile nie mają siatkówki zniszczonej. Promienie wydzielające się z radium niszczą tkanki, szczególnie młode i stąd mają zastosowanie w lecznictwie; jednak nieopatrzenie stosowane wywołują na skórze pęcherze i rany, trudno się gojące.

Jaka jest geneza tych dziwnych promieni, — jaka jest przyczyna ich istnienia, — jakie pociągają one skutki w łonie samego radu. Doświadczenia te, podjęte przez cały zastęp uczonych chemików i fizyków, wykazały, że rad — pierwiastek ulega rozkładowi.

Pierwiastek ulega rozkładowi; — podstawy dotychczasowych poglądów kruszeją.

Odkrycie radu przez Marię Curie-Skłodowską jest faktem epokowym, gdyż spowodowało przewrót w dotychczasowych poglądach na budowę materji i otworzyło przed nami nowe horyzonty wiedzy.

Własności radu i innych ciał promieniotwórczych, samorzutny rozpad tych pierwiastków i tworzenie się nowych ciał, prostszych, pozwoliły uczonym badać z uchylitą rąbka zasłony, ukrywającej przed umysłem naszym tajemnicę wewnętrzną budowy materji, tajemnicę wewnętrzną budowy atomu.

Maria Curie-Skłodowska odkryciem radu i jego własności posuwała wiedzę całą o poważny krok naprzód ku poznaniu istoty materji. Tej wielkiej Polce, która w czasach niewoli wynalazkiem swym szeroko po świecie złotemi zgłoskami zapisała imię Polski w księdze cywilizacji i nauki, niech będzie cześć.

Dr. Inż. Bogumił Wilkuszewski.

Odezw a

Od czasu Kopernika nikt nie przysporzył Polsce na polu nauki większej chwaly jak Marja Skłodowska-Curie. Kopernik kazał stać się słońcu, a wirować ziemi — Skłodowska kazała żyć atomowi... Atom żyje, przetrada się i wytwarza nowe życie z siebie. A jedna z postaci atomu, dla wiedzy objawieniem nowym będąca, nieobliczalna w następstwa, jak cała nowa — przez Marję i Piotra-Curie stworzona nauka, — stała się szczęściem dla ludzkości. Rad powinien znajdować się przede w ośrodkach światła cywilizowanego, ważny dla nauki, niezbędny dla ulgi cierpieniom.

Przewrót dokonany w pojęciach naszych o istocie materji i energii w wszechświecie i znaczenie lecznicze radu pobudziło Francję — w dniu 26-letniej rocznicy odkrycia do uczczenia naszej genialnej Rodaczki wspaniałą uroczystością w Sorbonie i obdarowania Jej darem narodowym w postaci dożywotniej renty.

We Francji, drugiej ojczyźnie Jej, istnieje również fundacja narodowa — („Fondation Curie”), na czele której stoi Marja Skłodowska-Curie. Składa się z pracowni do badań fizycznych, chemicznych, ogólnie biologicznych i leczniczych, dotyczących całokształtu tego niesmiertelnego odkrycia i z nowoczesnej lecznicy dla chorych, w której pracują pierwszorzędnie siły lekarskie. Niemal we wszystkich krajach są lub powstają podobne zakłady. Czas, aby i w Polsce, w Warszawie, mieście rodzinne Skłodowskiej, stanął gmach Jej imienia.

Polaka Fundacja Narodowa Instytut Narodowy

ku uczczeniu wielkiej uczony i ku chwale Ojczyzny. Ten gmach Jej — równocześnie sami sobie zbudować musimy, jako:

„Dar narodowy dla Marji Skłodowskiej-Curie”

od wdzięcznej Polski.

Grodziński Komitet Daru Narodowego dla Marji Skłodowskiej zorganizował sekcję propagandową, staraniem której zostanie urządzona Akademia ku uczczeniu naszej Rodaczki, dnia 14 o godz. 4 pp. w Teatrze Miejskim; na której p. Dyrektor Gimnazjum Żeńskiego im. Emilji Platerówny, prof. Bogumił Wilkoszewski wygłosi odczyt o znaczeniu odkrycia radu, oraz zbiórko-
wa.

Komitet zorganizował zbiórko uliczną, oraz ofiary na Dar na listy w urzędach.

Uproszczone Panie z listami Komitetu, objadają dn. 15 grudnia instytucje finansowe i przemysłowe m. Grodna z propozycją wzięcia udziału w tej akcji ogólnonarodowej.

Komitet nie wątpi, że Grodno przyjmie należny udział w uczczeniu wielkiej Rodaczki.

W imieniu Komitetu
Ta'hejm.

KRONIKA

Teatr Miejski

Dziś „Świt, Dzień i Noc” znakomita komedia włoska Darja Nicodemiego, która obiegła z ogromnym sukcesem wszystkie sceny europejskie, a ostatnio grano po dziś dzień w Warszawie blisko 200 razy.

„Świt, Dzień i Noc” przynosi nas pod lazareto włoskie niebo. To eudaea sielanka pachnąca ziemią, zieleńią i słońcem, to walka dwóch serc zbratanych z sobą węzłem miłości. Uroczą parę Anny i Mario tworzą z wielkim czarem, uśmiechem i sytymentem p. Halina Cieszkowska i Edward Czermański. Wznowienie to budzi ogromne zainteresowanie wśród naszej inteligencji.

Bajecznie nizkie ceny miejsc

na uroczystość obchodu rocznicy zgonu G. Narutowicza w dniu 16 b. m. w teatrze miejskim:

Łoża 5 zł.
Parter 1
Amfiteatr 50 gr.
Gal-ryja 30

Bilety do nabycia w naszej re-
dakcji.

Zebrańie rodzicielskie

gimnazjum Ad. Mickiewicza od-
będzie się dziś 14 b. m. o godz. 2 1/2
ppol. Tego dnia o godz. 10-iej rano
t. zw. niedziela wywiadów.

Podziękowanie

Organizatorzy imprezy, urządzo-
nej na korzyść uczniów szkoły
handlowej niniejszem wyrażają ser-
deczne podziękowanie por. Kowal-
skiemu oraz p. Rucharczukównie
za bezinteresowny współ-
udział w dziele koncertowym po-
mienionej imprezy.

Film nad filmy!

Królowa niewol- ników

(10 przykazanie)

w 2 serjach razem wkrótce
w kino „LIRA”

Mecenas Paschalski w Grodnie

Jak nas się informują, Komitet obchodu rocznicy zgonu Pierwszego Prezydenta Rzplitej s. p. G. Narutowicza otrzymał od Mecenasa Paschalskiego zapewnienie przyjazdu tegoż na uroczystość, celem wygłoszenia okolicznościowej prelekcji. Grodno tedy będzie miało sposobność usłyszeć jednego z najlep-
szych mówców.

Pożary

Z czwartku na piątek o godz. 12 m. 45 w nocy zaalarmowana straż miejska przybyła na Bankową № 12, gdzie zastała palący się na parterze skład zboża, należący do Lejzora Małowicza. Po przybyciu na miejsce straż zlikwidowała ogień. Straty wynoszą 15.000 zł. Był to jeden z poważniejszych pożarów w tym czasie i nasza straż miejska spisała się gracko, przybywając w jak najkrótszym czasie na miejsce.

Rozegrzano piec zamiast zniszczyć mrozów ubiegły czwartek o 12 ppol. zaatakował ubranie 4 mieszkańcu Szlomy Brzostowickie-
ul. Brygidzka 10, dom Borera. Zaalarmowana straż ogólna zlikwidowała ogień w zarodku, straty mi-
nimalne.

Tania — Ładna — Mocna

bieliznę męską można nabyć
tylko w Spółdzielni Wojskowej
ulica Dominikańska № 1
Sprzedaż hurtowa i detaliczna
dla wszystkich. 11-30

Zawiadomienie

Niniejszem zawiadamiam Sz. Klientele, iż warztał łazewki przy Wojsk. Spółdzielni ul. Pilsudskiego № 3 jest czynny. Roboty wykonuje się solidnie, o 10% taniej od cen rynkowych. Z poważaniem Wł. Lipczyński

H. Solowiejczyk

ul. Hoowera № 1

Pocztowa Kasa Oszczędności w Warszawie ul. Jasna 9

oraz

Oddziały w Poznaniu, Krakowie i Katowicach z dniem 1 listopada b. r.

przyjmują do inkasa weksli, listy przewo-
zowe i inne dokumenty

Do inkasa z protestem przyjmowane są wyłącznie weksle, wystawione na miejscowości, posiadające stałego notariusza.

Korzystajcie z okazji!

Największy wybór podarunków

Na Gwiazdkę

praktycznych, pożytecznych poleca firma

PLACOWKA

Grodno, Pogzłowa 6
Dominikańska 28.

Ceny /znacznie/ niższe.

Korzystajcie z okazji!

Sanki sportowe dzieciinne

Ozdoby choi- kowe Zabawki

już do
nabycia

OGNISKO

Dominikańska 10.
Piłja ul. Brigidzka 7.

Kalia

PERFUM
MYDŁO
PUDER
LOTION

J. & S. STEMPNIOWICZ
PERFUMY I KOSMETYKA · POZNAŃ

ODDZIAŁY:
WARSZAWA KRAKÓW RADOM
KŚ. SPOŁOZKI B. RYNEK GŁÓWNY 46. PIASKI 12.

Pokoju poszukuje w redakcji D. O. K. III. Mógłby udzielić informacji na skrzyżkach. Wiadomości w redakcji „N. K. P.”

Sióstra miłośrdzia

z długoletnią praktyką, studentka medycyny, może przyjąć u zar. przy chorobach. Robi zabawy, masaż i t. d. Dzielna 4. Kren.

OD ADMINISTRACJI

Uprasza się Sz. P. Prenumeratorów miejscowych i z pro-
wincji o wpłacenie prenumeraty za m. gruzdień